

Numărul 50.

Oradea-mare 16/29 decembrie 1901.

Anul XXXVII

Apare duminica. Abonamentul pe an 16 cor., pe 1/2, de an 8, pe 3 luni 4. Pentru România pe an 20 lei.

Deșcă¹ Pintilie.

Fără o zi de toamnă înaintată. O ploaie fină și rece ciuruia peste câmpia îngălbenită. Într-o casă de pichet pe malul Prutului, încungiuată de bălți, formate din revărsarea riului și prin care crescuse papura și trestia, se găsea, pe la jumătatea a doua a lui noiembrie, doi soldați, cărora li se încredințase paza țermului, pe distanța de la acest pichet până la cel vecin. Gheorghe Hadambu cel mai tânăr și Pintilie cel mai în vârstă erau locuitorii fără de voce ai acestui pichet. Geamurile sparte ale coșmegii nu-i adăpostiau împotriva vântului înghețat care fuera sinistru prin coșul vetrei aproape ruinată din fundul camerei, iar ploaia răsbiă prin stuful învechit, putredit, din acoperământ. Pe trei scânduri goale stătea întins Pintilie bolnav de mai multe zile, iar Gheorghe Hadambu abia prididia să facă slujba de graniță pe distanța pichetului și din când în când să mai smulgă din pustia de câmpie ceva burueni uscate, ca să ațite un foc săracăcios și scurt ca bucuria săracului, pe vatra rece, ca doar Deșcă Pintilie să-și mai încălzească oasele bolnave și îndurerate, ori să mai poată „prichi” sub cenușă un boț de mămăligă rece, că nu-i rost de praznice cu multe feluri de bucate în pichete pe malul Prutului, doar ceva caracudă ar putea pescui în undele turbure ale riului, dar unde năvod? și mai ales unde vreme de așa zăbavnică treabă?

Cum te simți pe ziua de azi, Deșcă Pintilie? întrebă Hadambu, auzindu-l cum suflă de greu, făcut mototol de frig sub mantaua zdreantă și cu capul răzimat pe raniță.

Pintilie nu mai avu nici putere de a răspunde, dar gemetele lui înteteite spuseră tovarășului de mișerie ceea ce el voia să afle.

¹ Deșca e titlul ce soldații mai noi dau celor mai vechi.

— O să moară bietul Pintilie, fără preot să-l împărtășească și fără de luminare! gândi Hadambu. Dacă aș da foc prăjinei cu șumuiagu¹ ca să vadă soldații de la pichetul vecin că e nevoie aci de ajutor? Da, lesne de făcut, decât nu serie la instrucțiile grănițerești să aprindă signalul pentru ori-ce împregiurare. A pățit-o mai an Lică din Dorohoi aprindându-l fără de voia reglementului: câte luni amare n'a zăcut densusul la închisoare!... Nu, nu voi aprinde șumuiagu ș-apoi chiar dacă m'aș încumeta să-l aprind, n'aș isbuti, că e ud de ploaie de curge din el apa ca dintr-o doniță spartă. Bietul Deșcă Pintilie! Ce să-i fac? Cum este scris omului! Nu i-a fost dat să moară între ai sei cu sfânta grijanie și să-și dea sufletul la lumina unei făclii de ceară! Așa i-a fost scris!...

Un fluierat lung se auzi afară. Hadambu se răpede la pușcă, o înșfacă și ese la țermul Prutului, pe undele căruta descindea un remoreher, ducând la vale, spre Galați, șlepurii cu grâu. Când remoreherul se depărtă de pichet, Hadambu se grăbi să reintre în coșmagă.

— A trecut vaporul, Deșcă Pintilie, zice el răzimând pușca lângă un perete. Nici o mișcare din partea lui Pintilie.

— Aoleu! o fi murit bietul om! Și se răpede, pune mâna pe a lui Pintilie care spânzură fără de seamă peste scândurile patului.

— Deșcă Pintilie! Deșcă Pintilie!

Pintilie nu era încă de tot rece; ochii lui holbați asupra lui Hadambu erau plini de lacrimi, dar nu putea nici o vorbă rostii.

Hadambu aprinde cu un chibrit un opaeț de sētu dintr'un clob de oală în care era muiață o feștilă groasă, și-l pune pios la capul muribundului, făcând trei cruci cu fața spre răsărit.

² La pichete există câte o prăjină înaltă, în vârful căreia este un mănunchiu de fân ori paie. Acestora se dă foc ca să se vestească la pichetul vecin când este pericol.

— Barcm să nu-i lipsească lumina, dacă n'are parte de sfânta grijanie! gândi Hadambu.

Cu fumul inecăcios din opaet se ridică spre cer sufletul lui Pintilie.

Hadambu închise ochii nefericitului oștean; cu o basmă legată pe sub fălci îi închise gura, să nu rămână încestată deschisă, îi puse și mâinile pe piept, apoi stete pe gânduri: ce să facă? Lăsa-voi pichetul singur să merg, colo departe, la sat, să chîm pe părintele popa și să aduc un sicriu și un car cu care să transport pe nenorocitul meu tovarăș? Dar regulamentul de graniță se opune la părăsirea pichetului... Ce-i de făcut? Apoi nici cu bietul Deșcă Pintilie mort în pichet n'o să rămân!... Ce o fi, să fie! gândi el. Și închidînd ușa pe din afară, după ce a avut grijă să stingă opaetul de la capul mortului, plecă spre satul cel mai apropiat.

*

— Părinte Manolache, să vii să îngropi un creștin de soldat, care a murit în pichetul de lângă bălți, zice Hadambu către preotul din sat.

Părintele Manolache era un popă bătrîn, rămasă din vremile cînd nu se cerea servitorilor altarului nici știință de carte, nici devotament creștinesc, ci numai bani pentru blagocinul, bani pentru protopopul și bani pentru vladica!

— Dar cine plătește slujba? întrebă părintele Manolache, ștergînd cu mîneca antereului stropii de vin de pe mustățele mari și groase ce le muiașe într-o oală burduhoasă, de mai bine de o oca, și pe care insetatul gâtlej al popei o secase în câteva sorbituri. Cine plătește, fiule?

— Păi ți-o plăti Dumnezeu, părinte, că bine știu că punga răposatului era goală ca și a mea... Ți-o plăti bunul Dumnezeu, cinstite părinte.

— Păi fără parale nu merg, răspunde rîstît popa.

Atunci Gheorghe Hadambu nu mai stete pe gânduri și cum era zi de duminică și cum ploaia nu îngăduia pe sătenii să meargă la cîmp, la tăiatul cocenilor de porumb și se gășiau mai toți adunați la cărciuma lui jupân Ștrul, Hadambu își ia, cum se zice, inima în dinți și merge și dînsul la cărciumă, doar o găsi vre-un suflet de creștin mai milostiv decât al popei Manolache. Nu se înșelă Hadambu: ori cât de mare e sărăcia țeranului, tot mai mare e mila și îndurarea lui. Într-o clipă Hadambu are în palmă gologanii de ajuns ca să plătească *ermilicul*¹ cerut de părintele Manolache și să cumpere câteva scînduri din care să înșeleze un cosciug pentru Pintilie. Un alt creștin din sat primi cu dragă inima să meargă fără plată cu carul și să ia pe mort din pichet și să-l aducă împreună cu popa până la biserică unde să-l îngroape. Pentru un sfaț și o oca de vin dascălul de la biserică, ajutat de fiul seii, săpă groapa și pentru alt sfaț primi să vină și el pînă la pichet cu un prapor și cu un felinar sfințit.

*

Ajutat de dascălul, Hadambu prinse în cuie scîndurile aduse cu carul și în mai puțin de jumătate oră sicriul era gata. Acum o nouă grijă învălue sufletul lui Hadambu: cu ce haine să îmbrace mortul, că doară n'o să-l îngroape cu cele de cazon ale guvernului... Părintele Manolache dădea zor că ziua era spre sfîrșit și ori cât se adăpostise în cale sub

un vechiu cortel de stambă roșie, ploaia îl rîsbise până la cămașe.

— Pune-l, mă creștine, gol în cosciug, că gol o să se înfățișeze la judecata a doua a lui Dumnezeu, numai dă mai răpede, că ne apucă noaptea!

Hadambu avea de schimb o cămașă și un surman. Cu ele îmbracă mortul și ajutat de dascăl, îl aședară în sicriu, închiseră capacul, îl urcară în car...

Acum cortegiul funebru al grănicerului de la Prut luă calea de-adreptul prin câmpii arate și prin miriști, îndreptându-se spre sat. În frunte pășia dascălul și fiul seii, unul purtînd praporul cu hramul bisericii zugrăvit pe el, celalalt ducînd felinarul, în care ardea un muc de luminare de ceară. Părintele Manolache ne vînd să meargă pe jos prin bulgării ogoarelor și prin tină, se urcă în car și se aședă călare pe capetul sicriului, cu patrafirul de gât și boscorodind în soroace câte vre-o rugăciune, pe care nici n'avea cine s'o asculte, nici n'ar fi înțeles-o cineva, rîstîtă cum era prin niște gingii vîduve de dinți.

— Sta! părinte, zice Hadambu, cînd să pornească cortegiul, stăi părinte, că răposatul era oștean al țerii, are drept la cînte de musică.

Și se răpede în pichet, de unde apucă o goarnă veche, hodorigită și luînd loc în fruntea cortegiului, începe a scoate din ea sunete groaznice, proprii a trezi pe morți din groapă. Hadambu învățase doar la cazarmă a sufla în goarnă, dar dînd probe capelmaistrului, că urechea lui din natură e certată cu armonia, a fost trecut la linie și ertat de la musică.

Cortegiul apoi urmă calea printr-o păclă deasă în amurgul zilei, trecînd de-a dreptul prin ogoare, urmat doar de stolurile de ciorii, cari se redicau speriate de pe brazdele din cari mîncău sîmîntă de grâu aruncată de muncitorul țeran.

Ajunși la cimitir, care era împregiurul bisericii din sat, părintele Manolache se pogoară din car, nu fără de a ridică o *sfîntă de cruce* purdalnicei de ploii care îl rîsbise până la piele. Băiatul dascălului rădîmă felinarul de zidul bisericii și se duce în clopotnița de lemn de trage clopotul, iar popa dă zor cu *vecinica pomenire*, pe cînd dascălul și cu Hadambu descind sicriul în groapă.

Abia începuse a rîsună în noapte, țerina care cădea cu sgomot groasnic peste capacul sicriului, cînd iată în țimitir sosesc Vornicul satului (primarul) și *fetfebelul* Goștilă.

— Iată-l, strigă fetfebelul către Vornic, arătînd pe Hadambu; iată dezertorul de la pichet, adaogea a zice fetfebelul; puneți mîna pe el; legați-l cot la cot!

— Dar... voeșce Hadambu să zică, să esplice împregiurarea...

— Nu-i treaba mea! strigă fetfebelul; soldatul care părăseșce postul este impușcat adaogă a zice sentențios *șeful*.

Cînd ultima lopată de țerină se rîsturnă pe movila proaspătă a mormîntului și clopotul hodorigit din turnul de lemn își zise ultima cîntare de jale după cel dispărut din lume, Gheorghe Hadambu, legat cot la cot era dus la *grosul* (temnița) satului, de unde a doua zi avea să fie trimes la comanda de la Dorohoi, spre a fi judecat și osîndit ca dezertor de la pichet.¹

V. A. URECHIA.

¹ Icosariul, monedă turcească care în Moldova umblă 14 lei vechi.

¹ Acest pastel a fost inspirat de o frumoasă schiță făcută pe pînză de talentatul pictor D. Verona.

Zimbetul și sărutul.

*Un Zimbet e lumina pornită dintr'o lume
De gânduri și speranțe ascunse într'un dor;
E taina unei flacări ce vrea să se consume
Pe-altarul singuratec al Zeului Amor...*

*Un Zimbet, umblă vecinic spre-alt Zimbet să se 'n-
drume*

*Cum nota prinde pe-alta într'un acord sonor, —
Iar gama musicală atuncea ia un nume:
„Sărutul“, care 'ncepe un cântec de amor...*

*Lumina unui Zimbet, de farmec dătătoare,
Ce n'ar avea vr'odată apus pe mândra floare
A unei guri iubite, — acesta-i visul meu.*

*Acestui Zimbet, sclavul pe vătăș i-aș fi eu;
Sărutul ei m'ar face să-mi par un Dumnezeu:
Sărutul e-al iubirei poem ce 'n veci nu moare.*

RADULESCU-NIGER.

F r u m o s u l .

Studiu psihologic.

(Urmare.)

recunoaștem, am recunoscut-o și noi, că de fericire n'avem parte p'acest glob al pământului.

Admitem chiar că bucuria ni se presintă numai ca negațiune a durerii.

Nimic mai greșit inse decât c'a acestor reflecțiuni să le servească de basă teoria dezvoltată de S.

Mai nainte de toate observăm că voința nici nu e o concepțiune metafisică, ci un produs al subiectivității noastre.

Are verbul : voesc. S. putea să denege existența voinței.

O și neagă la particulr.

Stringându-o și legându-o într'un mănunchiu, o identifică cu adevărul, și ni-o presintă ca Weltwille, din care primim, ca din soare, numai raze ce neluminează calea, nu cătră fericire, ci cătră mormânt, cătră nimicirea totală, care după S., e scopul vieții noastre, Nirvana budhistă!

Abstrăgând de la aceea că adevărul, ca și concepțiune metafisică, nu se poate identifica decât tot cu o concepțiune de categoria sa metafisică, nu putem pune voința la afectivul lumii interne, sau reale, nici pe motivul c'aceasta lume e o concepțiune necuprinsă de mintea noastră.

Energia lumii vii, psihologice sau interne, o reflectăm numai, precum iarăș numai a reflectă putem însași aceasta lume, n'o putem inse înțelege.

Atât ni se pare totuș ca sigur, c'acest scop nu e Nirvana!

D'altă parte stăpânul nu se poate identifica cu casa sa.

Casa nu poate avea voința, iar voința stăpânului nu ne este dat a o cunoaște, fiind aceasta un produs al subiectivității Aceluia.

Nu se poate derivă bucuria ori durerea din vo-

ința generalisată a voinței interne, nici pe motivul că nici aceste nu sunt decât produsul subiectivității noastre, își au patul de naștere în sensoriu, putându-se pune la afectivul „eu“ lui.

Verbul acestora e : me bucur, me doare.

Adevărat că fiecare dintre noi, e o părțică constitutivă a lumii întregi, în sinul căreia se poate transforma, dar din care nu poate cădea afară ; că prin urmare o sgduitură, de pildă, a unui sau mai multor corpuri din univers, — o resimțim și atunci când nu ne putem forma o idee coherență despre aceasta, ne poate chiar determina voința, nu 'ncepe pe d'altă parte nici o îndoială că până la un punct oareș-care suntem singuri stăpâni pe voința noastră.

Altecum n'ar fi subiectivă aceasta voință, n'ar avea verbul : voesc.

Având facultatea d'a ne determină singuri pentru a voi, recunoaștem, — ceea ce e de sine 'nțeles — că voința noastră nu poate fi absolută, nefiind nimic absolut ce cade la afectivul „eu“-lui, — ceea ce denotă și mai clar că nici voința acumulată sau lumească nu se poate identifica cu adevărul, carele este absolut, precum absolute sunt toate concepțiunile psihologice sau metafisice.

În lumea esternă și 'n cadrul posibilității, determinarea noastră pentru 'n lucru oareș-care atârnă deci de la libera noastră voință. P'aripele voinței ne putem aventă la virtuți, iar în lipsa acesteia — ori prin reavoință — cădea în labirintul vițiilor și 'n sfârșit înecă în neantul fioros al nimicirei.

Dacă nu i-ar fi dat omului pentru a avea voință, nu i-ar mai rămânea nimic.

Nu cunoaștem totuș holumbul, până la care se estinde câmpia liberei noastre voinți, și de la care se 'ncepe hotarul fatalismului.

Nici că-l vom putea cunoaște! ..

***

Bucuria ori durerea este produsul emoțiunei.

Emoțiunea este produsul impresiunilor plăcute sau displăcute, din cari se naște dispozițiunea noastră.

Lange, pe basa teoriei vaso-motorice a emoțiunei (la théorie vaso-motrice de l'emotion) susține că bucuria este produsul surescității vaso-motrice în urma emoțiunii plăcute, ce are ca efect lărgirea arterelor, prin ce celulele se nutresc mai abundent, iar celelalte părți ale organismului funcționează mai viu, și vice-versa prin emoțiuni displăcute arterele se contrahează, prin ce celulele devin mai puțin nutrite, iar celelalte funcțiuni ale organismului stagnează (depressio.)

Din acest proces al funcțiunilor deduce Lange, că emoțiunile nu sunt decât niște reflexiuni vaso-motorice, și anume : reflexiuni vaso-motorice ale întristării.

Medicul francez G. Dumas a și dovedit aceasta prin esperimentările sale făcute îndeosebi la alienați (Recherches experimentalis sur la joie et la tristesse. — „Revue philosophique“ 1896.)

Atât bucuria și durerea cât și voința sunt după toate aceste produse ale subiectivității noastre. Concepțiuni fiziologice și nu psihologice.

Cele dintăi ca accidente emoționale, n'atârnă inse de la voința noastră, fiind pur efecte ale impresiunilor spontanee.

Cu dreptul că bucuria ori durerea nu se bazează nici pe unul din acele cinci simțuri ale noastre, fiind că-și au isvorul într'o simțire proprie a lor,

aşa numită nervo-musculară, pe lângă care mai putem enumera și simțirile caracteristice, precum și pe cele ale foamei, setei ș. a.

**

Din punct de vedere estetic, osebim l'acest loc simțul de simțire.

Simț, plural : simțuri.

Simțire, „ : simțiri.

Vedul, auđul, pipăitul, mirosul și gustul sunt simțuri, iar simțirile se reduc la noțiuni ca foame, sete, receală, căldură, bucurie, durere ș. a.

Îndeosebi cele cinci simțuri servesc ca vehicul ai cugetării noastre, p'aceste se bazează și principiul filosofic al lui Locke : „Nihil est in intellectu, quod non fuerit ante in sensu“.

Aceste servesc ca motor ai raționamentului și prin urmare prin ajutorul lor putem supune științele greșit numite pozitive (ca și când ar exista și științe nepozitive) subiectivității noastre.

Simțirile le îndurăm în deosebii prin impresiuni, dar și — precum e cazul cu unele din simțuri (gust, pipăit)—prin atingere în mod direct al corpului (durerea).

Atât simțul cât și simțirea au înse unul și acelaș verb : a simți.

Calitativul acestuia e : sentiment, iar acumulativul : sensoriu. Cuvântul sens e nuansat în limba noastră ca : înțeles, adică ca trecut prin sensoriu în intelect.

Toate noțiunile ce le putem percepe, își au patul de naștere în sensoriu și cad la afectivul „eu“-lui nostru.

Simțurile și simțirile ca termene sunt înse în sine și pentru sine neperceptibile.

Tot așa și voința.

Numai efectivul concepțiilor isvorit din aceste are caracter fiziologic, însuș simțul ori simțirea și voința ca termene, nu pot servi înse ca obiective ale științei, rămân prin urmare a fi psihologice.

Isvorul simțului și voinței este puterea, iar aceasta e o concepțiune metafizică.

Simțurile și voința sunt în sfârșit intermediatorii între „eu“-l afectiv și cel neafectiv.

**

Bucuria isvorește din reflexiunile vaso-motorice pur a impresiunilor, iar durerea și din atingere directă a corpului. Cu o dovadă mai mult, că bucuria este negațiunea durerii.

Vom încerca a proba aceasta prin următoarea ilustrare : Unui om, de pildă, i s'a frânt o mână, va să zică, i s'a stărnit o durere, prin atingere în mod direct al corpului.

La cazul, dacă-i succede a-ș aduce mâna la loc, durerea lui se preface 'n bucurie.

Să suposăm mai departe cazul anormal, că unui om i-a crescut o a treia mână.

Întrebăm, bucură-se-va dănsul de acest nou acrescent ?

De fel !

Să suposăm în sfârșit c'a succes omului a delătură prin operațiune aceasta mână. Sigur că se va bucură de aceasta. Din toate aceste rezultă : a, că durerea se produce prin impresiuni, dar și prin atingere în mod direct al corpului, până când bucuria numai prin impresiuni, b, că starea normală, pozitivă a „eu“-lui afectiv este durerea, iar bucuria numai intru cât își poate din când în când imprimă pecetea sa în placul durerii, — își poate afirmă felul ei d'a fi.

Dar dacă fericire nu există pe pământ, dacă și presărăturile bucuriei ni se presintă numai în formă negativă, atunci la ce ne-am mai și născut ? !...

***

Credem a fi constatat prin cele espuse existența fenomenelor psihologice, la cari noi numai reflectă putem, pe cari moralistul, juristul și artistul ni le presintă prin imaginile vii din invențiunile și creațiunile lor, dar cari nu se pot supune afectivității „eu“-lui și prin urmare nu se pot nici pune la activul subiectivității noastre.

Dacă existența fenomenelor e pusă afară de ori ce îndoială, de sine urmează că trebuie să existe și o lume internă, neperceptută de mintea noastră, în care adevărul, virtuțea, dreptatea, fericirea și alte fenomene psihologice își au patria lor, în care apar ca reale.

Cătră aceasta lume, în care „nu este durere, nici scârbă nici întristare“ se îndreaptă privirea noastră sufletească, sorbind dintr'ênsa credința nemuririi. Scopul vieții noastre este neapărat fericirea.

Fericire nefiind înse în lumea aceasta, evident că și scopul vieții noastre, la care țintim a ajunge p'aripele voinței, nu poate fi mărginit de moarte.

Marele filosof pozitivist Herbert Spencer, carele până și etica ni-o presintă ca produs al evoluțiunii, strins cu ușa esclamă dureros : „Vițiosă nu e știința. Numai ea ne poate da o idee despre aceea ce suntem, și de legăturile noastre cu misteriele vieții. Numai știința ne mai poate arată și hotarele, dincolo, de cari nu mai putem ști nimic“.

(Spenc. despre educație, edit. Müller pag. 50.)

„Știința nu ne arată numai prin aserțiuni dogmatice neputința d'a percepe cauza ultimă a lucrurilor, ci ne pune 'n stare să cunoașcem lămurit, aceasta neputință, făcându-ne să ne atingem în toate direcțiunile de marginile pe cari nu le putem depăși.

„Ne face să simțim slăbiciunea inteligenței omenești față cu ceea ce o întrece.

„Înfățisarea ei e sfioasă înaintea valului nepetrans, care acoperă sufletul.

„Adevărul învățat știe cât de sus se află nu numai de cunoștința noastră, ci și de întreaga concepțiune omenească, puterea universală, ale cărei manifestațiuni sunt : natura, viața și gândirea. (H. p. 107.)

Carneri, unul dintre partizanii cei mai înfocați ai teoriei evoluționiste, mai adaugă cătră aceste următoarele : „Noi nu zicem că nu poate există Dzeu.

„Cunoașterea mărginii noastre, nu ne permite aceasta ; și o asemenea vorbă face totdeauna asupra noastră impresia crușimei“. (Les Baset, 38.)

Tot Carneri zice într'alt loc : „Pare că pe pământ n'ar fi nimic mai înalt decât mâncarea și beutura ; par' că ideile de dragoste, de prietenie, fidelitate, asociabilitate, de drept, datorie, de cultură, și de umanitate n'ar putea înălță inima omului.

„Aceste idei ne luminează ca niște stele conducătoare ce ocolesc un soare comun și descoperă un cer minunat la care nici odată nu înălțăm ochii fără a sorbi mângăere și întărire.“

N'avem ce zice la toate aceste decât că gura păcătoșului adevăr grașește !

Suntem în sfârșit pe deplin convinși că va sosi mai de grab de ce s'ar crede timpul, când se va destăinui cât de cât raportul ce există între lumea esternă și 'ntre lumea internă.

DR. DIMITRIE MAGDU.

Concert la curte.

Să nu te joci cu jurământul.

Comedie în trei acte de *Alfred de Musset*.

(Urmare.)

Scena II.

Aceiași, întră un fecior.

Feciorul (intră fugind.) Domnul meu, iată răspunsul.

Valentin. Voinice, trebuie să-ți spun că ești sprinten bine.

Feciorul. Am întâlnit pe camerieră chiar la poarta castelului; dânsa a luat biletul ce mi-ai dat și în două clipe s'a întors cu acesta.

Valentin. Ia un galbin pentru osteneala ta.

(Feciorul se închină și iese.)

Van Buck. La naibă! Se rentează să fii generos din ocazia unui bilet, care îți dă drumul.

Valentin. Biletul acesta?

Van Buck. Da, acesta. Domnișoara de Mantes te refuză pentru a doua oară. Desfă numai plicul și o să vezi, ești știu dinainte.

Valentin. La rândul meu, eu încă gândesc că o știu.

Van Buck. Descreratul! Tu te plângi de o rușine și îți cauți tu singur o a doua.

Valentin. O rușine în biletul acesta? O bunul meu unchiu, puține mai știu domnia-ta încă! Vezi, cât e de draguț acest bilet, și cu toate că a fost scris în grabă mare, cât e de cochet: — Privește, cum e îndoit. — Vezi acestea trei puncte mititele și în mijloc sigilul imprimat cu un inel? Asta se numește pălăriuță. În felul acesta nu se scrie nici notarului, nici preotului, nici buniceii și nici chiar celor mai bune prietene. Rușine! Crede-me, unchiul meu, de când e lumea nu a fost îndoită astfel o epistolă scrisă în mânie.

Van Buck. Deschide-ți dar pălăriuța, dacă e pălăriuță și să vedem ce e într'ênsa.

Valentin. Un singur cuvânt.

Van Buck. Un singur cuvânt?

Valentin. Unul singur.

Van Buck. La naiba! Iată o copiliță care nu lungește vorba. — Și care e acest cuvânt, dacă vrei să mi-l spuți?

Valentin. Acest cuvânt este: „da“.

Van Buck. Da?

Valentin. Caută domnia-ta singur.

Van Buck. Se poate?

Valentin. S'o fi putând. Hai, nu te cruci, mai bine îți golește paharul.

Van Buck. E de necrețut! Zici că i-ai cerut o întâlnire.

Valentin. Domnia-ta îți vei aduce încă aminte. Dar bea odată unchiule. Ori cât vei întoarce și vei suci biletul acesta, tot nu vei scoate mai multe dintr'ênsul, decât un singur cuvânt.

Van Buck. După așa cerere un astfel de răspuns! Un singur cuvânt, și acesta este „da“. — Într'adevăr acest da îmi răscolește toate ideile; de când sunt pe lume, nu am vădut un cuvânt asemenea acestui „da“. Pe legea mea, eu te socotiam drept un nebun și tot simțul de bunăcuviință se revoltă în gândul meu, vădând cutezanța ta; dar acest „da“ me face nimica, acest „da“ e mai mult decât straniu,

e înspăimântător și dacă nu aș fi eu unchiul tău, aș fi pe aproape să cred că aveai dreptate.

(Inoptează.)

Valentin. Pentru asta încă nu trebuie să te sperii. Hei, birtaș încă o butelie! Să mai uităm de rele. Hai unchiule să facem pace: în loc de asprime — indulgență; în loc de mânie — dragoste, în loc de a ne certă — să mai golim câte-un pahar. Acest „da“ care te supără atât de mult, știu că nu e chiar fără de rost? Copila aceasta e draguță, e cu spirit și încă ceva mai bun, se resimțese o inimă din acest singur cuvânt și un nușciū ce în acelaș timp și gingaș și îndrăzneț, și virginal și brav și întâlnirea ce îmi dă, e în celea din urmă tot ca și biletul ei. Privește pașiștea aceasta, și cerul și acest colț de pădure verde. Ah, inima e meșter neîntrecut, și nici cu șapte popi n'ai ghici ce ghicește ea.

Van Buck. Când eram la Haga, am avut și eu o daravere de felul acesta. Eră o fată, nu glumă, înaltă peste cincă urme și o bogăție de farmece. Ei ce mai zine sireacele Flamande! Ce știe lumea de azi ce sânt femeile! Ce e în toate frumusețile voastre parisiene? Jumătate carne, jumătate vată.

Valentin. Hai unchiule, să bem pentru vechile domniei-tale iubiri.

Van Buck. Știu că pentru un birt de lângă drum vinul acesta nici nu e reu? Dar îmi și trebuia un pic de odihnă. Acum me simțese ca reintinerit.

Valentin. Ascultă-me; iată îți propun un tractat de pace. Dă-mi înainte de toate învoirea domniei-tale pentru rendez-vous.

Van Buck. Dar amice, sperez...

Valentin. Jor, că n'am să fac nimic altă, decât ceea ce ai face și domnia-ta fiind în locul meu! Ce vrei să-ți făgăduesc mai mult? Vezi unchiul meu că te ascult și în urma urmelor fac tot voia domniei-tale în toate. Ei, a zis, eu zeu de mai știu cine, că: în *vino veritas*... și mânia nu e bun sfetnic. Capitulare deși și de o parte și de alta. Domnia-ta îmi lași un sfert de cîș de dragoste, iar eu me las de ori ce gând de răsbunare. Mititica se va întoarce acasă la dânsa, noi la Paris și s'a isprăvit. Cât despre uricioasa de baronesă, ce a trecut fie ertat. Eu îi iert.

Van Buck. Pe toți zeii! Eu nu am nimic contra. În urma urmelor cine se însoară cu fete, cari trimit răspunsuri ca și acest „da“? Și dacă îmi promiți că te-î purtă ca un galant-homme; mergi în calea ta — noroc bun! Și dacă n'am isbutit eu căsătoria aceasta, să n'ai teamă că doar n'o să te poți însură. Până ce trăiesc eu, grigea mea. Lasă, ca să nu poată zice nimeni că niște oameni cinstiți, cari au știut să adune o avere frumoasă și cari pe lângă aceasta nu sânt mojici, se spărie de o babă șuchiață. Cu șasezeci de mii franci argintî rentă...

Van Buck. Cincă-zeci, unchiul meu.

Van Buck. Șasă-zeci, la naiba! Cu atâta, unde s'a mai pomenit să ducă cineva dor de femeii și de vin? Cât luminează de frumos luna în astă seară; asta me face să-mi aduc aminte de tinerețele mele.

Valentin. Ce lumină să fie acelea cari se vîd colo printre arbori? Poate vrea să ne caute. Nu ne vor lăsa în pace nici aici?

Van Buck. Va fi pentru balul ce se pregătește. Știu că azi-seară se dă un bal la castel.

Valentin. Să ne despărțim pentru mai mare siguranță. Dacă vrei să me ascuți, intră în hanul

acesta, zi să-ți faci un foc bun și, privind cum joacă para focului, trage câteva fumuri din bunul domniei-tale tabac flamand. Aceasta te va înviora și mai mult. Peste o jumătate de oră voi fi și eu aci.

Van Buck. Bine, bine. Noroc băiete. Tu imi vei povesti despre aventura ta și vom face un cântec în amintirea serii de azi. Așa eră odată obiceiul nostru din bătrâni. În timpurile mele o drăcovenie necântată eră ca un mort fără pomană.

(Valentin Iese.)

Van Buck (cântă.)

Ei da, domnișoara mea,
Așa și iar așa!
Ei da, domnișoara mea,
Și vom fi trii. Așa!

Scena III.

În fund se ved servitorii cu făclii, cari umblă încoace și încolo prin pădure.

Între *Baronesa* și *Preotul*.

Baronesa. Nu mai incupe indoială; și-a pierdut mintea. Nu știu ce să zic altă.

Preotul. Domnișoara strigă: „Mi-e reu! Mi-e reu!” înțelegeți acum situația mea.

Van Buck (cântă:)

Marițo fa, spune:
Ce te-a fermecat?
Ce te-a preschimbă?
De-o lună astăzi-mâne
Furca n'ai luat,
Lucrul ce-ai lucrat:
O basma cusută 'n fir
Și în flori de trandafir.

Baronesa. Uite, deja vine o trăsură. Și de abia am avut timp să-l chem pe Dupré. Dar ia-l pe Dupré dacă ai de unde. Uite, acum se scobor, acum intră. E marchisa de Valangoujar cu baronul de Villebonzin.

Preotul. Când am audit strigătul acesta întăia-dată am stat pe gânduri; dar ce ați voi să fiu făcut? O vedeam culcată la pământ și strigă ca din gura șerpului; iar eu stăteam cu cheia în mână.

Van Buck (cântă:)

Marițo fa, spune,
De-î adevărat,
Ce s'aude 'n sat,
Că un mândru june
Te-ar fi sărutat,
Și că tu i-ai dat
O basma cusută 'n fir
Și în flori de trandafir?

Baronesa. Vai de mine, de ce să me prind? Fiica mea a apucat câmpii. Acasă intră unul după altul trei-zeci de echipaje. Să știți că din ciasul acesta imi va căsună moartea.

Preotul. Dacă aș fi avut timp, i-aș fi prins șalul și aș fi reținut-o poate... ori cel puțin... în fine prin rugămintele mele, prin observările mele juste...

Van Buck.

Marițo fa, spune,
Ce-î într'un sărut?
Și cum s'a făcut,
Că tu unui june,

Inima i-ai dat
Pentru-un sărutat,
Și-o basma cusută 'n fir
Și în flori de trandafir?

Baronesa. Van Buck, domnia-ta ești? Ah, scumpul meu amic, suntem perduți. Fiica mea a nebunit și fuge pe păduri. Ai fi gândit una ca aceasta? Nu ai vedut-o cumva în pădure? A fugit frisată și pudrată numai pe de o parte, încât imi vine să cred că e un vis. Și în botine de satin albastru, cum spune cameriera; a răsturnat pe reverendisimul ieșind și a trecut peste dânsul. Vai, mor! Servitorii mei nu o află nicăiri. Ce pot să fac acum? Să me întorc la castel fără de ea? — Nu cumva nepotul domniei-tale ne joacă vre-o farsă? Eu te-am sărutat, să nu mai vorbim de aceasta. Vino, ajută-mi și să ne împăcăm. Domnia-ta ești vechiul meu prietin, nu-i așa? Pentru ce sunt oare mamă! Ah soartă crudă! Fiica mea! Dumnezeuule, ce am păcătuit?!

(Plânge.)

Van Buck. E posibil, doamnă baroneasă? Domnia-voastre aici, singură, căutând după fiica domniei-voastre! Doamne sfinte, domnia-voastre plângeți! Of, nenorocitul de mine!

Preotul. Domnul meu, nu ați face bine să ne împrumutați luminările?

Van Buck. Veniți, baroneasă, dați-mi voe să ve ofer brațul și să ne ajute Dumnezeu, ca să-i putem afla! Am să ve spun totul, nu aveți nici o frică. Nepotul meu e om de onoare și încă se poate repara totul.

Baronesa. Ah! E un rendez-vous? Vedut-ai mititica, ce ne face! În cine să te încrezi dar astăzi?

Scena IV.

O rariște în pădure.

Între *Cecilia* și *Valentin*.

Valentin. Cine e? Cecilia, domnia-ta ești?

Cecilia. Da, sunt eu. Ce inseamnă torțele acestea în pădure?

Valentin. Nu știu; dar ce ne pasă? Nu sunt pentru noi.

Cecilia. Vino aici, unde luminează luna, ici lângă stânci.

Valentin. Nu, vino aici, unde e mai întunecos, unde se așterne mai groasă umbra arborilor. Se poate că au pornit să te caute pe domnia-ta și trebuie să avem grije ca să nu fim în vedere.

Cecilia. Dar acolo nu îți voi vedea fața; vino Valentin, ascultă-me.

Valentin. Unde vrei tu, scumpă copilă; ori unde vei merge tu, eu te voi urma. Nu îndepărta mâna mea tremurătoare. Lasă, ca buzele mele să se împreune cu ale tale.

Cecilia. Nu am putut să viu mai iute. E mult, de când me aștepti?

Valentin. De când e luna pe cer. Privește plicul acesta udat cu lacrimi, e biletul: pe care mi l-ai scris tu.

Cecilia. Mincinosule! Numai vântul și ploaia au plâns pe hârtia aceasta.

Valentin. Nu, Cecilia mea scumpă; ci bucuria și dragostea, dorul și fericirea. Ce te neliniștește? Unde îți tot întorci privirile? Ce cauți?

(Finea va urma.)

Tradusă de

LUCIAN BOLCAȘ.

S A L O N.

Vecinic tristă, vecinic gânditoare.

E bătrână. Părul i s'a albit, numai ici coala se mai poate vedea câte o şuviță de păr negru.

De multe ori o ved trecând, gânditoare, cu câte o carte în mână pe alee. Nimic nu o mișcă, doar primăvara ciripitul vesel al paserilor, sau toamna frunzele, cari vestește cad din salcâmi din parc și ca un covor aspru acoper alea. Și le mișcă câte o dată, pare că vrea să vadă, că oare și frunzele pot muri. Și apoi devine și mai gânditoare.

Câte odată ceteșce așa de adâncită într'o carte groasă cu tablele roșii. Câte odată în giurul gurii se împrejmușce un suris, care tradează nemulțămirea cu soarta. Tradează nemulțămire și totuș atâta bunăătate. Se vede că ceteșce vre-un pasagiu, în care poetul a cântat fericirea, a cântat ceva, ce ea nu poate crede că poate esista.

Ceteșce. Apoi câte odată ficesează un punct și gândeșce și nu șcie ce gândeșce. Durerea i s'a sălășluit în suflet și lacrimi ferbinți îi curg șiroaie pe obrazul vesteș.

Glasul răgușit al orologiului din turn sună unsprezece ore. Își închide cartea și pleacă gânditoare. Tot singură o ved. Totdauna a iubit singurătatea. Nu are pe nime.

Avea și ea odată părinți, dar de mult zac sub glia rece a mormântului. Atunci eră fată tineră. Și nu eră chiar urită. Avea ochi frumoși, căprii, din cari isvorîă melancolie.

Vecinic serioasă, vecinic gânditoare. Nu o prea vedeai ridând. Zimbiă câte-odată, dar așa de silit, așa de trist.

S'a născut prea târziu cu un veac. De mult, de mult, poate și-ar fi găsit și ea oameni, cari să o înțeleagă, dar acuma e prea târziu. E veacul emancipării, veacul în care numai lumea materialistă joacă rol. Și ea, ea, vecinic gânditoare? Pe ea cine o înțelege? Dar, prea târziu s'a născut, prea târziu.

Totdauna a fost nemulțămîă cu soarta.

Nu mergea nicăiri. Sgomotul, lumea o făcea să simtă și mai mult, că e străină, e singură. Prietina nu prea avea. Toate erau vesele și ea așa de melancolică. Le plictisiă. Vorbiă puțin, dar și atunci numai de cărți. Ele vorbeiau tot numai de toalete și baluri, și ea sta așa de tăcută fixând câte un obiect. Cine șcie unde îi sbură gândul? Nici ea nu-ș putea da seama.

Pretinele o lua în ris, că e îndrăgîă de un ideal cu fața palidă și cu ochii ca mormântul, cum și-l visează ea. Ea se uită la ele atât de rugător, dar nu zicea nimic. De la un timp se feriă de ori ce societate.

O singură dată a fost la un bal, mai mult silită, mai mult ca să facă voia părinților, dar nici aici nu s'a aflat bine. Lumea dansă. Toți erau ame-

țiți de farmeoul răpitor al valsului. Toți saltau, numai ea nu. Nu-i plăcea dansul.

Iubiă musica, dar nu dansul. Toată seara a ședut singură. Toți vreau să-și petreacă, ea le eră prea gânditoare. Din vorbele ei culegeai tot nemulțămire. De atâtea ori a cercat să înăbușească pustiul. De atâtea ori a cercat să apară veselă. Nu putea. Surisul ei eră așa de silit, veselia din față-i așa de ne-naturală.

Și nu i-a plăcut la bal. Numai în paușă i-a plăcut. Publicul se aședă la mese. Musica cântă o romanță pîtrundătoare. Dar și atunci ar fi vrut să fie departe, singură, să se desbrace de toate ceremoniile, să-și ascundă capul între perne și să plângă. Și nu-ș mai putea reține lacrimile, cari căutau să năvălească din ochii ei mari și căprii. O singură dată a fost la bal și nu s'a mai dus.

Avea un naturel nefericit. Unii o compătimiau, alții o rideau, îi ziceau fantastă.

Când eră de douzeci de ani, părinții au vrut să o mărite după un proprietar avut, dar ea nu-l iubiă.

A iubit și ea odată un tinăr cu păr castaniu și ochi albaștri, dar iubirea ei a fost fără rost. Și l-a iubit atât de mult. Și nucul din grădină a fost destulă vreme martorul lacrimilor ei. Și eră desperată câte odată și ar fi pus capet chinurilor sufletesei, dar o groază o cuprindea când se gândia la păcat. A iubit și nu a fost iubită. Dar a păstrat în inimă ca un tesaur scump iubirea aceea.

Părinții i-au murit. Ea a rămas singură, numai ea cu gândurile. Și o prindea un urit și-atunci scriea câte-o poesie. Avea fire poetică.

Dar și poesiile ei erau așa de triste! Vecinic tristă, vecinic gânditoare!

În poesiile căută să-și verse amarul inimei. De multe ori după ce scria ceva, o podidiau lacrimile, își pune capul între mâni și plângea un plâns nervos. Scriea la un ziar pentru un onorar destul de mic. Și cum să nu fi amărit, când soarta îi zimbeșce atât de ironic?

Și ea suferia și nu avea o pretină, la care să-i poată spune ceva. Așa singură a îmbetrinit fără de vreme. De timpuriu fire arginții străluciau în părul ei negru. Ochii își perdură strălucirea, bunăitatea îi luă locul.

Toți o respectează. Un respect amestecat cu milă. Odată a început să scrie o schiță, unde să-și descrie viața, dar n'a isprăvit-o. I se părea prea seacă. Cine o va crede pe ea?

Și ce ar fi și putut scrie din viața ei? Că a fost vecinic nemulțămîă cu soarta? Să lase ca alții să ridă de suferințele ei? La ce? Să remănă mai bine în noaptea uitării, ascunsă de ochii lumii.

E toamnă. Frunzele salcâmiilor din parc cad obosite și acoper ca un covor aspru alea. Vântul le mână pe cărări.

Zilnic își repetează preumblarea obicnuită, dar totdauna are o filă, ca sub impresia naturii să scrie.

Și mișcă câte odată frunzele. Pare că vrea să vadă, că oare și ele pot muri. Și apoi devine și mai gânditoare.

Glasul răgușit al orologiului din turn sună unsprezece ore. Își închide cartea și cu pas șovăitor pleacă.

Vecinic tristă, vecinic gânditoare, vecinic nemulțămîă cu soarta...

Sadu.

VICTORIA

Alegeri comitatense. În comitatul Sibiiu s'au ales : protonotar Stefan Stroia, al III-lea vice-notar Oprea Stefiea, asesor la sedria orfanală Ioan Hentes, prim-pretor Petru Dregheci, pretor Ioan Miclea. — În *Caras-Severin* : vicefișc Nicolae Proștean, vicepreședinte la sedria orfanală Iacob Popescu, vicienotar la sedria orfanală Virgil Păușan, patru foști prim-pretori, pretor I. Cimponeriu. — *La Brașov* fișc dr. Eugen Mețianu. — *La Făgăraș* : asesor la scaunul orfanal : Aron Poparad, prim pretor I. Urdea și Bardoși, pretori Emil Bota, Rednic, Turcu, fișc dr. Andrei Micu. — În *Alba-de-jos* pretor dr. Aurel Sava. — În comitatul Sălăgiu s'a ales vicienotar al doile Octavian Felecan. — În *Turda-Arieș* protopretor Ioan Vlasa pentru Câmpeni.

Reuniunea română de agricultură din comitatul Sibiiului. Comitetul acestei escelente reuniuni a publicat zilele trecute raportul seü de pe anul 1900. Din acesta vedem, că in anul numit a ținut 8 prelegeri economice, toate in Seliște, 2 întruniri agricole la Ilimbav și la Deal. A aranjat o expoziție de vite in Mercurea. A dăruit membrilor seü 17.500 pădureți. Au distribuit semēnte de trifoiu, lucernă și napi la 75 de locuitori din 35 comune. Reuniunea are să înființeze un mușeu de lucruri de industrie casnică și a pus temelia unei bibliotecii economice. Avera reuniunii : fondul neatacabil 5686'97 ; fondurile celelalte se urcă la 8198'83.

Au murit : *Alexandru Șincay*, proprietar in Borhid, comitatul Sătmăr, la 18 decembre, in etate de 55 ani ; — *Michail Ardelean*, paroc gr. or. român in Chitighaz, la 22 decembre n., in etate de 85 ani ;

Proprietar, redactor respun dător și editor :

IOSIF VULCAN. (STRADA ALDÁS NR. 14/296 b.)

BIHOREANA

INSTITUT DE CREDIT ȘI ECONOMII
SOCIETATE PE ACȚII
in ORADEA-MARE.

Capital social 600.000 coroane.

Primeșce depunerı spre fructificare și după depunerı plăteșce 5% interese fără privire la timpul cât au stat banii depuși. Tot institutul plăteșce și darea după interesele de depunerı.

Afară de aceste institutul se ocupă cu toate afacerile de bancă.

La finea anului.

Înceiându-se in eurēnd anul 1901, rugăm pe toți cei ce doresc să aboneze revista noastră „Familia“ in anul viitor, să respundă costul de abonament și anume : pe un an 16 coroane, pe 1/2 de an 8, pe trei luni 4 ; pentru România pe an 20 lei.

Abonanții noștri noi, precum și aceia cari in anii trecuți nu le-au comandat, vor primi gratuit doue tablouri mari, naționale româneșci și anume : „Stefan cel Mare și aprodul Purice“ și „Stefan cel Mare pe patul de moarte“. Amēdoue aproape de câte un metru, sūnt esecutate in 16 colorı, escelent, incāt pot să decoreze ori ce casă românească. Prețul lor de librărie este 8 coroane. Abonanții noștri n'au a trimite decāt o coroană pentru impachetare și francare. Cei ce comandează numai unul, au a trimite 60 fileri. Ca premiū estraordinar, la cele 2 tablouri, se dă — fără a mai plăti nimic — portretul reginei poete Carmen Sylva in costum național.

La aceste tablouri inșe au drept numai aceia cari respund abonamentul inainte pe un an sau pe jumătate de an ; cei ce se abonează numai pe câte trei luni, nu pot să reclame tablourile.

Toți abonanții noștri, chiar și cei de pe trei luni, pot să-și comande la noi cu prețul redus la o coroană, următoarele scrieri de Iosif Vulcan : „De la sate“, nuvele, „Gărgăunii dragostei“ și „Măta cu Clopot“ comedii, „Nunta lui Pěrjol“ (pentru copii), „Prima rochie lungă“ monolog.

Oradea-mare 7/20 dec. 1901.

Redacția și editura „Familiei“.

CLIPÉ
DE

REPAUS

SCHIȚE și NOVELE

DE

SORCOVĂ

*

*

**CEL MAI FRUMOS
DAR DE CRĂCIUN!!!**

PREȚUL :

2 cor. (Pentru
porto poștal estra incă:
20 fileri.)

A SE COMANDĂ LA :
TIPOGRAFIA A. MURESIANU
BRAȘOV.

MERSUL TRENURILOR.

Valabil de la 1. octombrie 1901.

Budapesta—Orade—Predeal—București						București—Predeal—Orade—Budapesta.								
	Accel.	Person.	Accel.	Person.	Accel.		Accel.	Person.	Accel.	Person.	Accel.			
Budapesta	pleacă	6 50	8 30	1 55	5 45	9 15	București	pleacă	—	—	7 50	—	—	9 15
Szolnok	"	9 07	11 31	3 56	9 27	11 19	Predeal	"	—	—	3 32	—	—	1 12
Szajol	"	9 21	11 50	4 09	9 46	11 33	Brașov	sosește	—	—	5 00	—	—	2 18
P.-Ladány	"	10 43	2 —	5 28	11 53	12 55	"	pleacă	—	—	7 48	5 8	—	2 45
Berettyó-Ujfalu	"	11 18	2 47	6 03	12 46	1 33	Feldiora	"	—	—	8 27	5 58	—	3 15
M.-Peterd	"	—	3 —	—	1 00	—	Homorod Kőhalom	"	—	—	10 03	7 44	—	4 23
M.-Keresztes	"	—	3 12	—	1 14	—	Sighișoara	"	—	—	11 40	9 45	—	5 49
Bihar-Püspöki	"	11 48	3 32	—	1 36	—	Mediaș	"	—	—	12 40	10 58	—	6 37
Oradea-Mare	sosește	11 56	3 42	6 39	1 48	2 11	Kis Kapus	"	—	—	1 25	11 50	—	6 50
Oradea-Mare	pleacă	12 16	3 58	6 46	2 06	2 18	Blaș	"	—	—	2 16	12 40	—	—
Velența	"	—	4 05	—	2 30	2 25	Küküllőszeg (Blaș) "	"	—	—	2 21	12 58	—	—
F.-Oșorheiü	"	—	4 16	—	2 41	—	Teiuș	sosește	—	—	3 02	1 42	—	7 35
Teleagd	"	12 48	4 38	7 15	3 03	2 50	"	pleacă	12 05	3 38	8 48	2 07	—	8 6
Aleșd	"	†1 02	4 56	†7 28	3 21	†3 04	Aiud	"	12 28	3 58	9 07	2 29	—	8 22
Vad	"	1 26	5 20	7 50	3 45	3 26	Felviñt	"	12 54	4 20	9 30	2 51	—	8 54
Ciucea	"	2 16	6 31	8 37	4 53	4 16	M. Ujvár	"	1 03	4 27	9 37	2 58	—	—
Huedin	"	2 49	7 16	9 08	5 32	4 52	Sz. Kocsárd	"	1 58	4 32	9 53	3 11	—	—
Jegenye	"	3 15	7 49	†9 33	†6 01	—	Ar. Gyéres	"	2 30	5 12	10 30	3 48	—	9 24
Cluș	sosește	3 50	8 33	10 08	6 59	5 55	Apahida	"	4 02	6 27	11 45	5 02	—	—
Cluș	pleacă	4 20	8 50	10 47	8 30	6 11	Cluș	sosește	4 27	6 48	12 07	5 24	—	10 46
Apahida	"	4 41	9 07	11 11	8 59	6 27	Cluș	pleacă	5 23	7 00	12 32	6 13	—	11 01
Ar. Gyéres	"	5 56	10 16	12 36	10 41	7 27	Jegenye	"	†6 11	7 59	†1 14	7 16	—	—
Sz. Kocsárd	"	6 33	10 56	1 40	11 31	7 52	Huedin	"	6 40	8 37	1 44	7 55	—	12 20
M. Ujvár	"	6 40	11 03	1 58	11 40	—	Ciucea	"	7 09	9 19	2 15	8 37	—	12 52
Felviñt	"	6 48	11 12	2 07	11 50	—	Vad	"	7 47	10 08	3 01	9 32	—	1 34
Aiud	"	7 11	11 34	2 32	12 20	8 16	Aleșd	"	†7 59	10 25	†3 15	9 49	—	†1 48
Teiuș	sosește	7 32	11 52	2 55	12 46	8 32	Teleagd	"	8 11	10 42	†3 28	10 07	—	2 01
"	pleacă	—	12 24	—	1 43	8 37	F.-Oșorheiü	"	—	—	11 01	—	—	10 27
Küküllőszeg (Blaș) "	"	—	1 07	—	2 28	9 5	Velența	"	8 32	11 10	—	10 37	—	2 25
Blaș	"	—	1 14	—	2 36	—	Oradea-Mare	sosește	8 38	11 17	3 57	10 44	—	2 31
Kis Kapus	"	—	2 15	—	3 48	9 47	Oradea-Mare	pleacă	8 43	11 36	4 10	11 04	—	2 38
Mediaș	"	—	2 33	—	4 03	10 01	Bihar-Püspöki	"	8 52	11 47	—	11 14	—	—
Sighișoara	"	—	3 47	—	5 43	11 —	M.-Keresztes	"	—	12 05	—	11 37	—	—
Homorod-Kőhalom	"	—	5 35	—	7 54	12 26	M.-Peterd	"	—	12 17	—	11 50	—	—
Feldiora	"	—	7 16	—	9 40	1 35	Berettyó-Ujfalu	"	9 23	12 29	4 50	12 05	—	3 18
Brașov	sosește	—	8 —	—	10 25	2 09	P.-Ladány	"	10 06	1 34	5 40	1 19	—	4 03
"	pleacă	—	11 —	—	—	2 19	Szajol	"	11 21	3 8	6 59	3 04	—	5 19
Predeal	sosește	—	1 11	—	—	3 31	Szolnok	"	11 44	3 35	7 32	3 37	—	5 39
București	"	—	8 05	—	—	9 10	Budapesta	sosește	1 50	6 20	9 40	7 10	—	7 50

Oradea-Mare—Arad.

		Person.					
Oradea-Mare	pleacă	10	20	4	30	7	—
Ósi	"	10	30	4	41	7	16
Less	"	10	48	5	01	7	40
Cefa	"	11	03	5	19	8	05
Salonta	"	11	26	5	44	8	46
Kötegyán	"	11	46	6	05	9	15
Sarkad	"	11	57	6	17	9	31
Giula	"	12	21	6	44	10	01
Ciaba	"	2	23	7	06	4	32
Chitighaz	"	2	54	7	18	5	03
Curtici	"	3	28	7	45	5	38
Arad	sosește	3	55	8	48	6	05

Arad—Oradea-Mare.

		Person.					
Arad	pleacă	5	10	11	20	9	35
Curtici	"	6	—	11	49	10	07
Chitighaz	"	6	14	11	57	10	54
Ciaba	"	6	40	2	33	11	50
Giula	"	7	27	3	05	5	26
Sarkad	"	7	47	3	27	5	56
Kötegyán	"	†7	56	3	39	6	10
Salonta	"	8	23	4	10	6	47
Cefa	"	8	42	4	34	7	18
Less	"	9	04	5	—	7	51
Ósi	"	9	21	5	19	8	16
Oradea-Mare	sosește	9	32	5	30	8	31

Numerii cei groși înseamnă timpul de la 6 ore seara până la 5 ore 59 de minute dimineața. — Numerii semnați cu † înseamnă stațiunile, unde trenurile numai condiționat se opresc.

LITERATURĂ.

De la Academia Română. Vineri la 7/20 decembrie, Academia Română a ținut ședință publică în localul său. S'au făcut următoarele lecturi: dl Gr. G. Tocilescu, Despre opera: „le Trésor de Petrossa“ a lui Alexandru Odobescu; dl dr. Victor Babeș, „Otrava turbării“.

Poporul român din Ungaria și Transilvania. Premiul *Adamachi*, de 5.000 lei, se va decerne în sesiunea generală din anul 1905 a Academiei Române celei mai bune lucrări scrise în limba română asupra următorului subiect: „Poporul român din Ungaria și Transilvania de la începutul secolului XVIII încoace“ (Decis. 25 Martie 1900). Scrierea va cuprinde: 1. Starea morală, juridică și economică a poporului român de la începutul secolului XVIII încoace. Faptele care au avut cea mai mare înruiere asupra dezvoltării culturale a poporului român în decursul aceluși secol. 2. Mișcările etnice, politice și sociale ale Românilor din Ungaria și Transilvania înainte și după reformele lui Iosif II. 3. Scopurile urmărite de Maghiari până la 1848. Normele și tendințele administrative imperialiste; viața religioasă, intelectuală și economică a Românilor până la 1848. 4. Epoca de la 1848 până la 1866. Încercările de înțelegere între Maghiari și Români. Luptele dintre aceste două popoare. Măsurile luate de guvernul absolutist. Reforme în legislațiune și administrațiune. Reorganizarea bisericii române de către Șaguna pe baze noi. Dezvoltarea culturală a Românilor. 5. Înființarea regimului dualist. Promisiunile făcute Românilor. Legile naționalităților. Desființarea autonomiei Transilvaniei. Regimul dualismului. Starea Românilor sub acest dualism. — Terminul prezentării manuscriptelor la concurs este până la 1 septembrie 1904.

Anunț literar. (În atențiunea domnilor editori de cărți literare.) Am o colecțiune de vre-o 70 Povești (basmе) scrise de la popor și, neavând mijloace să le pot tipări însu-mi, caut pentru ele editor. Spre orientarea celor interesați însemn, că în aceasta colecțiune nu occur poveștile tipărite în volumul „Povești Ardelenesei“ (la librăria N. I. Ciureu în Brașov) nici în „Povești poporane“ (edate și premiate de Asociațiunea Transilvană pentru literatura română). Sunt adevăcate manuscrite proaspete și mult de am publicat unele din ele prin foițele ziarelor noastre. Tot spre orientarea celor interesați notez că aceasta colecțiune a fost cetită, la însărcinarea on. Academiei Române, de membrul acelei Academii dl S. Fl. Marian, după cum poate vedea, cine va voi să cetească *Analele Academiei Române, Seria II Tom. XVI. pag. 272—273*, unde se zice: „Onoratul nostru coleg S. Florian Marian vine în al treilea loc să dea urmărire sarcinei puse dsale, ca una din persoanele cele mai competente, de a se pronunță asupra meritului poveștilor adunate de dl I. Pop Reteganul. Conținutul referatului colegului nostru, căruia secțiunea îi aduce mulțumirile ei, dă naștere, la locul unde se observă că poveștile în cestiune sunt „simple scrise“, de și altfel prețioase și demne de a fi publicate, dă naștere unei discuțiuni, în care dl B. P. Hașdeu amintește, că colecțiunea dlui Pop Reteganul, care a publicat deja 5 fascioare de basme, este mai interesantă din punct de vedere folklorist, tocmai pentru că la Pop Reteganul individualitatea

lui nu joacă nici un rol, fiind că la densusul nu ni se înfășoșează producțiunii proprii ca în poveștile lui Creangă, nici nu transpiră la el orășanul ca în acelea ale lui Ispirescu; pentru că nu se aseamănă nici cu acelea ale lui Fundescu, Sbiera ș. a. Lipsite de adausul orî căreii podoabe, poveștile dlui Pop Reteganul ne oglindesc poporul dintr'o localitate cu toate proprietățile lui de obiceiuri și graiu. Dl Hașdeu emite părerea, că atunci când se vor publica, poveștile dlui Pop Reteganul trebuiesc lăsate în întreaga lor simplitate, așa precum ele ni se ofere. — Secțiunea, în sensul concludului raportului, propune ca să se acoarde, ca și de altă-dată, un ajutor de lei 500 dlui Pop Reteganul, iar manuscritele să rămână Academiei, ca să le poată publica la prima ocaziune când se va dispune de fonduri“. Aceste manuscrite de povești înse — nu mult după închiderea sesiunii Academiei Române din 1894 — le-am reprimit cu observarea că: „neavând Academia mijloace să le poată tipări, mi se restituie“. Veți bine, nici cele 500 lei propuși a mi se da, nu a avut de unde mi-i da — că atunci tipăream eu baremi o parte din ele — și astfel stau manuscritele până azi netipărite, ba chiar înmulțite, că atunci aveam numai 45 de povești, dar azi am 72. Rog deci pe această cale, pe cei ce se interesează de astfel de lucrări și ar fi dispuși a edă acest volum de povești, să se adreseze la subsemnatul, ca să statorim condițiile. Reteag (Retteg, Transilvania). *Ioan Pop Reteganul*.

Conferența dlui B. P. Hașdeu, pe care am anunțat-o în nr. trecut, a atras lume foarte distinsă la Ateneul Român din București în vinerea trecută. Ilustrul conferențiar, drept introducere, a adus elogii memoriei regretatului V. A. Urechiă, apoi intră în subiectul conferenței „Despre papa de la Neva“.

„Călimdarul Plugarului“ pe anul comun 1902 a apărut și se poate procura de la tipografia A. Mureșianu (Brașov). Acest călimdar, care se estinde pe 9 coale de tipar format 8° mare, cuprinde: o bogată parte calendaristică. Urmează Genealogia domnitorilor: Taxe telegramelor și poștelor; Competințe de timbru și taxe; Scala timbrelor; Têrgurile din Ardeal, Bănat și Teara ungurească în ordine alfabetică și apoi după lună și zi; Tîrgurile din Bucovina; Măsurile metrice etc. În partea literară se găsesse bucăți alese de cetit: „Cetatea de la Fântănele“ (Motul: Teofil Frâncu); „O scrisoare de la Muselim Selo“ (poesie de G. Coșbuc); „Frumoasa Irina“ (baladă de St. O. Iosif); „Raze de primăvară“ (poesie de Z. Bârsan-Veturio); „Grăuntele de grâu“ (de contele Lew Tolstoi); „Bêtrânul clopotar“ (Idilă de primăvară de W. Korolenko); „Lăcomia strică omnia“ (Proverb de Marion); „Doue hiene“ (fabulă, de Gavril Bodnariu); „Gâșcele Ovreului“ (anecdotă, de Cărăbuș). Partea economică: „O ramură de producțiune și avuție națională“; „Faceți pânză în casă“ (ambele de Dr. G. Maior); „Economia“: „Iernatul vitelor“. Urmează diferite povești; lectură distractivă, glume etc. Călimdarul are în frunte portretul lui George Lazar, cu biografia, (în partea literară.) Un esemplar costă 25 cr. (50 bani). plus 5 bani porto postal.

Un nou ziar politic românesc. Aflăm că la Orăștie se inițiază scoaterea unui nou ziar politic românesc, începând de la anul nou, sub titlul „Liber-tatea.“

TEATRU ȘI MUSICĂ.

Teatrul Național din București. La 6/19 decembrie, St. Nicolae, după miazăzi „Lipitorile satelor“, seara „Ruy-Blas“ de Victor Hugo. Duminecă la 9/22 decembrie, după miazăzi, „Ocolul pământului“, seara „Mesalina“. Marți aceeași piesă.

Turneul artistic al dlui Dimitrie Popovici. Renumitul bariton român dl Dimitrie Popovici va face în luna viitoare un turneu artistic însoțit de dna și dl George Dima, dând concerte în mai multe locuri. Primul concert va fi a treia zi de Crăciun la Orăștie; în 12 ianuarie n. la Arad; în ziua de anul nou, 1/14 ianuarie, la Timișoara; în 3/16 ianuarie la Caransebeș; la 6/19 ianuarie la Lugos.

Serată musicală-declamatorică în Abrud. În seara zilei de 12 decembrie n. s'a dat în localul școlii de fete a Reuniunii femeilor române din Abrud, Abrudsat și giur o serată musicală-declamatorică foarte bine reușită. Piese de cant le-au executat elevele școlii reuniunii, instruite de dsoarele învățătoare sub conducerea dnei Elvira dr. Laurențiu Pop, care le-a acompaniat și pe pian. Programul s'a compus din 6 bucăți de cant și 7 declamațiuni. După serată, publicul s'a adunat la ceai în casina română, unde a petrecut împreună până târziu. S'au pronunțat și câteva toasturi. Dl dr. Laurențiu Pop pentru artă; dl Mihaiu Cirlea, pentru dna Ana Filip presidenta reuniunii femeilor și pentru dl dr. L. Pop președintele casinei.

Concert religios la București. În sala Ateneului din București se va da în curând un prea frumos concert de coruri populare, religioase, cântece de stea, colinde, de către societatea corală română „Carmen“ sub direcțiunea profesorului de la conservator dl G. Kiriak, la care vor lua parte peste 80 executanți, domni și domnișoare.

BISERICĂ ȘI ȘCOALĂ.

Serbarea memoriei episcopului Samuil Vulcan. La 25 decembrie n., aniversarea morții episcopului Samuil Vulcan, fondatorul gimnasiului din Beins, societatea de lectură Samuil Vulcan a tinerimei gimnasiiale de acolo a ținut în amintirea lui o ședință publică festivă cu următorul program: 1. „Marș“, de orch. societății de lectură. 2. Discurs festiv, de Mihail Popa cl. VIII. 3. În veci amintirea lui. 4. Ziua învierii, de George Coșbuc, decl. de M. Cosma cl. VIII. 5. „Mult e dulce și frumoasă“, esec. de corul gimn. în 3 voci. 6. Valesi bárdok, de J. Arany, decl. B. Grünstein cl. VII. 7. Potpourri românesc, esec. de orchestra societății de lectură. 8. Die Wallfahrt nach Kevlaar, de H. Heine, decl. de I. Dan cl. VIII. 9. Tătarul, de St. Nosievici, esec. de corul gimn. în 4 voci. 10. Ardeleana, esec. de corul inst. mai mic. 11. Le Gladiateur, de Chenedolle, decl. de M. Șerban cl. VII. 12. Barbu lăutarul, de V. Alexandri, predat de P. Papp cl. VIII. 13. Potpourri românesc, esec. de orchestra societății de lectură. 14. Ucigașul fără voie, de Gr. Alexandrescu, decl. de Șt. Marcuș cl. VII. 15. Cuvânt de închidere, rostit de dl prof. Radu Cupariu. 16. „Marș“, esec. de orchestra societății de lectură. Precum ni se împărtășește, ședința a avut un succes esecelent și a făcut cea mai bună impresiune în asistenți.

Societatea Petru Maior din Budapesta a ținut de la începutul anului școlar două ședințe literare. Una la 7 decembrie, a doua la 12. În prima, dl Alexandru Ciura a citit lucrarea sa „Janus“, pe care o publicară în nr. trecut. Apoi a urmat recenziunea acestei lucrări, de dl Octavian Goga. Dl Augustin Monța a executat pe vioară „Beriot-solo“; iar dl Ioan Montani a declamat poezia „Cântec barbar“ de Coșbuc. A doua s'a ținut în memoria lui Șaguna. În aceasta discursul festiv a fost pronunțat de președintele societății dl Ioan Lăpădat. Dl Octavian Goga a citit lucrarea sa intitulată: „În amintirea lui V. A. Urechia“. Dl Aurel Bratu a declamat o anecdotă de Ioan Căndea. Dl Augustin Monța a executat pe vioară o piesă solo; iar corul a cântat barcarola „La Palermo“.

Instalare de paroc gr. or. român în Bistrița. Dumineca trecută s'a serbat în Bistrița instalarea ca paroc gr. or. acolo a părintelui protopresbiter Simeon Monda. Instalarea s'a ținut la orele 10^{1/2} în capela gr. or. Seara la 7 a fost cină comună în otelul „Sahling“.

Promoții. Dl Mihail Brădiceanu din Lugos a fost promovat în 21 decembrie la universitatea din Cluș doctor în științele juridice. — Dni Iovan Fometescu și Valeriu Popescu, amândoi din Oravița, au fost promovați la universitatea din Graț în 20 decembrie doctori de medicină.

O catedră de limba română în Belgia. Dl Alfonso Bayot, doctor în filologie, a deschis un curs de limba portugeză și română la „Ecole supérieure commerciale et consulaire“ din Mons (Belgia), unde până acuma nu se propuneau, decât celelalte limbi romanice. Dl Bayot, care posedă frumoase cunoștințe în specialitatea sa și e autorul mai multor scrieri de valoare, a avut profesor de limba română pe dl dr. Sextil Pușcariu.

C E N O U.

Reuniunea femeilor române pentru ajutorarea văduvelor sărace din Brașov și Săcele s'a ținut adunarea generală în Brașov la 4/17 decembrie sub presiunea dnei vicepresedinte Otilia Bidu, secretar dl dr. Iosif Blaga. Reuniunea are 28 membre fundatoare și 6 membri; 84 membre ordinare. Avere: 18.740 cor. 42 bani. Casiera dna Virginia Vlaicu. Noul comitet s'a ales astfel, presidentă doamna Balasa Blebea, în comitet următoarele 10 membre: Otilia Bidu, Zoe Conțescu, Agnes Dușoiu, Maria Lupar, Elena Mocan, Ana Petrescu, Elena Sabadean, Elena Sfețea și Virginia Vlaicu. Comitetul la rândul său își va alege apoi vicepresedinte, cassieră și controloră.

Conferențe literare în Cluș. Dl I. Pop-Florentin, fost profesor în urmă la Iași, originar din Transilvania, retragându-se în pensie, s'a întors în patrie și a început să țină un ciclu de conferențe literare în Cluș. Prima s'a ținut la 15 l. c. în casina română, asistând un frumos public românesc. Dsa a vorbit despre arta fericirii. În viitoarele conferențe are să trateze următoarele subiecte: Reforma metodelor și teoria consecutivismului universal; Omul și universalul; Psihologia limbei; Ființa artelor; Poezia și literatura; Frumseța literară și frumseța omnesce; Psihologia umoristicii.